UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis Nider de ordine predicatorum

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Tertiu[m] de sacri[fici]s [e]t p[ri]mo de baptismo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

Visual Library

.iiij. intelligēde ſunt ꝙ nihil contrariū
vacatiōi diuinoꝝ. aut ꝙ hm̄ōi vacati-
onē impediat agendū eſt. vt ſunt opa
ſeruilia ꝓhibita. vbi nō neceſſitas vr-
get nec ſuadet vtilitas. Vñ Tho. dicit
in .iiij. diſ. xxxij. ꝙ licet nō teneat ho-
mo toto die feſto orare. et oibus horis
tenet tamē ſe toto die conſeruare ido
neū ad orandū. Et addit ibidē. ꝙ act9
matrimonialis lꝫ careat culpa. tamē
quia rōnem deprimit ꝓpter carnalez
delectationē et hoiem ad ſpūalia ten-
dere nō ſinit. ideo in dieb9 feſtis et aliiſ
in qbus ē precipue ſpūalib9 vacandū
nō licet petere ꝯiugale debitū. Exem-
plum vide paulo ſupra Greg. dialo-
goꝝ pñti ꝑcepto. c. j. F.

Capitulum .iij.

Tertio ad hoc mandatuz. Me-
mēto vt diem ſabbati ſanctifi-
ces. reducit reuerētia et ſancti-
ficatio ſeptē ſacramentoꝝ noui teſta-
menti. Sicut em̄ ſanctificant tēpus et
locus. ita ſanctificari dñt ſeptē ſacmē-
ta. de qbus in ſequentib9 dicet latius
A quātū ad ea que ſunt neceſſaria. Vbi
primo notandū ꝙ ſm̄ Hug. de ſan-
cto victore. et magiſtꝝ diſ. j. quarti. Sa
cramēta ſunt inſtituta ꝓpter vulnera
peccatoꝝ ſananda. Eſt em̄ eccl'ia velut
apotheca vel domus prudētiſſimi me
dici cōtra omnes infirmitates antido
ta ſufficientia continēs. vbi infirmus
eſt peccator. medicus eſt Chryſt9. mi-
niſter medici eſt ſacerdos. antidotum
eſt virtus ſacramentorū. ſed vaſa anti
doti ſunt ſenſibiles forme ſeptē ſacra
B mentorū. Scḋo notandū ꝙ tm̄ ſe-
ptem ſunt ſacramenta noue legis. qr
ſm̄ Tho. ſeptem ſunt vulnera quibus
grauiter hic infirmamur. tria ſunt pec
cata. quattuor ſunt penoſe occaſiōes
peccatorū et ſequele. Primū malū eſt
peccatū originale. cōtra qḋ eſt baptiſ-
mus. Secundū eſt veniale pctm̄. ꝯtra
quod eſt appropriate inſtitutū oleū
extreme vnctionis. Tertiū eſt mortale
pctm̄. ꝯtra qḋ eſt penitētia. Quartuz
eſt infirmitas ad bonū. ꝯtra qḋ eſt cō
firmatio. Quintū ē ignorātia verorū.
cōtra qḋ eſt ordo. qr ordinat9 debꝫ eſſe
doctus vt poſſit docere. Sextū eſt con
cupiſcētia effrenis. cōtra qḋ ē mr̄imo
niū. Septimū eſt affectio ad terrena et
caduca cū tepore vel torpore inordia-
to. cōtra qḋ eſt eucharistia. vbi viſibili
ter deū vidēdo ad inuiſibilia rapi et ac
cēdi inuitamur. Tertio nōndū ꝙ ſe E
ptem ſacramēta eoꝝ efficaciā et virtutez
hñt a diuerſis diuerſimode. Primo a
deo ꝑncipaliter. qr de9 ſolus grām cre
at et peccatū dimittit. Scḋo a paſſiōe
xpi tanꝗ̄ a cauſa meritoria. Nā xps in
primo inſtanti ſue cōceptiōis ſe patri
obtulit ꝓ redēptiōe generis hūani. q̄
oblatio conſūmata fuit in cruce. q̄ ob
latio quia ex ſūma charitate ꝓceſſit. et
a ſummo nobiliſſimo filio dei. iō acce
ptiſſima patri fuit. Et ad illud loquit
beat9 Aug9. xxij. de ciui. dei. circa ꝑn
cipium. vbi dicit de xpi latere fluxiſſe
ſeptē ſacramēta. Hui9 aūt paſſionis
meritū hodie eſt in acceptione patris
et cōſcat volēti ſacramētū aliqḋ recipe
re. Lex em̄ diuinitatis ē ſm̄ Anſhel.
Cur deus hō. ꝙ ꝓ nullo pctō cum ſit
infinitū malū deus placari vult niſi ſi
bi offerat maius bonū ꝗ̄ pctm̄ malū
eſt. et hoc fit qñ patri xps paſſus offer
tur. Illḋ videt velle apl's Ro. v. Vbi
abundauit delictū. ſuperabundauit et
gratia. Vñ etiaz in paſſiōe xpi oia ſa-
cramēta ꝑſentata fuerūt. Baptiſmus
in aqua lateris. Eucharistia in ſangui
ne lateris. Cōfirmatio in aggreſſu ter
ribiliſſime mort. Penitētia in lachry
mis xpi. Ordo quia fuit hoſtia et ſacer
dos. Matrimoniū in generatiōe filio
rum eccl'ie ꝑ aptionē lateris. Vnctio
extrema in effuſiōe ſanguis multiplicē

Tertio habẽt efficaciã a fide eccl'ie. ſi-
ne cui⁹ fide collata nõ valerẽt. Quar
to a charitate ſuſcipiẽtis q̃dã habent
maiorẽ efficaciã. ⁊ h̄ vltimũ ẜm ꝙ ma
ius ẽ ẜm h̄ etiã plus q̃s haurit de me
dicina vaſoꝝ grẽ. Iuuat aũt miro mõ
receptio ſacroꝝ hoies. qꝛ vt cõiter di-
cunt doctores. vim hñt ex ope opato.
id ex ꝟtute ipſoꝝ ſignoꝝ. ex pacto xp̄i
⁊ fide eccl'ie. ⁊ in ſacris dat̃ grã ⁊ non
exigit̃ ꝙ hõ ſemꝑ diſponat. ẜ exigit̃ ꝙ
D hõ grẽ ſe non opponat. Quo ad ſa-
cramẽta in ſpẽali. ꝑmo de baptiſmo
ſunt tria ſciẽda. Prio quẽ fructũ de⁹
ꝑ h̄ ſacr̃m nobis dederit. Scd̃o q̃ fie-
ri debẽt a cõferẽtib⁹ h̄ ſacr̃m. Tertio
q̃s teneat̃ ſcire talia. De ꝑmo ponun-
tur q̃nq; fruct⁹. Prim⁹ ẽ remiſſio pcti
originalis. qꝛ ſic oẽs in Adã moriunt̃
ita oẽs in xp̄o viuificant̃. ſ. ꝑ baptiſ-
mũ. j. Coꝝ. xv. Scd̃o dant̃ oẽs virtu-
tes. videlicet charitas. ſpes. fides. iu-
ſticia tẽperãtia. prudẽtia. fortitudo. vt
determinatũ eſt i cle. de ſũma trini. ⁊
fide catholica. Tertio character ſpẽa-
lis imꝑmit̃ aĩe q̃ cedit in gloriã ꝑpe
tuã beati. ⁊ in ꝯfuſionẽ eternã dãnati.
De quo caractere determinat̃ ab In
nocẽtio. ex̃ de bap̄. ⁊ ei⁹ effectu. c. ma-
iores. Quarto oĩs pena pctõꝝ relaxa
tur. qꝛ per baptiſmũ hõ cõſepelit̃ xp̄o
paſſo. ⁊ regenerat̃ ẜm apl'm. Cõſepul
ti eñ ſum⁹ xp̄o ꝑ baptiſmũ in mortẽ.
Quinto ianua celi baptizato aperit̃.
In cui⁹ ſignuꝫ celi apti ſunt ſuꝑ xp̄m
baptizatũ. Luc. iij. Que aũt fieri de-
beãt a ſecularib⁹ q̃ñ baptizare eos oꝫ.
Sciendũ ꝙ tanto caut⁹ hic debẽt ꝓ-
cedere. quãto maior videlꝫ infiniti bo
ni ꝑpetuo fruẽdi defect⁹ põt cõmitti
ꝑ vnũ verbũ additũ vel ſubtractum.
Primo ibi videãt vt materia ſit apta.
videlicet vt ſit aq̃ elementaris. pura ⁊
nãlis. Ex q̃ patꝫ ꝙ apta materia ſunt
aq̃ pluuialis. maris. fluminis. ſtagni
putei vel fontis. ⁊ aq̃ reſoluta ex rore
pruina. niue. grãdine. vl' glacie. Et fie-
ri nõ pt in aliq̃ alio liq̃re. vt vino. ceruiſ
ſia. vrina. medone. oleo. lacte. brodio
exp̄ſſe de piſcibus vel carnib⁹. roſacea
ſublimata ſeu alchimica. ſudore. ſali-
ua. nec de burreta extracta de ſuba pi-
ſoꝝ. nec i niue. glacie grãdine. ⁊ prui-
na. niſi ſint reſoluta. Dubiũ autẽ ẽ an
baptizet̃ q̃s in lixiuio ptiſana extracta
de ſba hordei. balneo. ſulphureo ⁊ lu
toſa aq̃. Scd̃o videatur vt forma ſit E
debita q̃ ad ea q̃ ſunt de neceſſitate ſa-
cramẽti. ⁊ etiã de nccitate vitãdi pctm̃.
Forma aũt baptiſmi quã tenet roma
na eccl'ia ẽ iſta. Ego baptizo te in noĩe
patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſcti. Et habet̃ ex̃ de
baptiſmo ⁊ eius effectu. ſi quis. Et ꝓ-
termittit̃ ꝓpriũ nomẽ videlicet Iohã-
nes vel Katherina de ritu romane ec
cleſie. Sed ꝓcedẽtia oĩa nõ ſunt de ne
ceſſitate ſacramẽti. Amẽ ꝟo nõ eſt de
neceſſitate baptiſmi nec de eſſentia ſa
cramẽti. nec de neceſſitate ꝓcepti. niſi
vbi cõſuetudo ꝑticularis h̄ habet. q̃a
vniuerſalis ꝯſuetudo hoc nõ hꝫ. nec ẽ
de forma xp̄i. licet li ego ſit de neceſſi
tate nõ ſacramẽti ẜ ꝓcepti eccl'ie vni-
uerſalis. in li baptizo eñ prima pſona
intelligit̃. ⁊ ẽ ſemꝑ regula iuris ꝙ mu-
tatio quocũq; mõ fiat in forma eccle-
ſiaſtica ſacroruꝫ obligat ad pctm̃. niſi
ex impotẽtia vel ex neceſſitate fiat. Et
cõſuetudo eccl'ie ligat vt ſtatutũ ſic et
ꝯſuetudo ppl'i ligat vt lex. Quis aũt
ſcire teneat̃ hãc formã dic̃ Pe. pal'. in
. iiij. diſ. v. Formã baptiſmi forte non
oẽs ſcire tenẽt̃. niſi q̃b⁹ incũbit ex offi
cio. vt curat⁹. vl' obſtetrix. cui ſepe icũ-
bit. Et nõ ſolũ pñt ſecl'ares i cãu neceſ
ſitatis baptizare. ẜ dñt. qꝛ ſi nõ occur-
res morti corpis cuꝫ poſſes. eẽs reus
mortꝭ. Sic mĺto magis ſi ñ ſuccurras
morti aĩe. vñ ſi hoĩes apperũt diuitias
corꝑales, vt dent elemoſynas. cur nõ

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

appeterēt plus diuitias ſpūales. vide
licet ſciaꝫ. vt dent ſpūi elemoſynas q̄
maiores ſunt. Aduertēduꝫ tn̄ ꝙ ſi nō
ſit ꝑiculū de tardatione baptizādi. de-
bet q̄s expectare idoneū miniſtrū. qꝛ
ſolus ſacerdos hꝫ ex officio baptizari
nec alteri licet niſi i neceſſitate. tamē
qn̄cunqꝫ ſua ꝯſcia dictabit ei ꝙ puer ē
in peirculo moriēdi anteqꝫ veniat po-
tens ꝛ volens ꝛ debens baptizare. ipe
nō ſolū pōt. ſꝫ etiā debet eū baptizare
ſi ſciat formaꝫ baptiſmi. Et ſimplices
debent q̄rere a lr̄atis an bene baptiza
uerint. vl̄ an debitā formā ſciāt. In pe
riculo etiā ſi ſolū man⁹ vel aliud mē-
brum naſcit̄ baptizāduꝫ ē ſc̄m Tho. ꝛ
plures alios. ꝛ ſc̄m Sco. ꝛ i cemiterio
F ſepeliendū. hec ille. Tertio baptizās
debet attendere vt ſil̄ ſit ablutio in aq̄
ꝛ forme ꝓlatio. Vn̄ dic̄ Aug. ſuꝑ Io
han. Omel̄. viij. Accedat v̄buꝫ ad ele
mentū ꝛ fit ſacr̄m. Nō aūt accedit rite
ſaltē niſi fiat ſimultas tal̄. Nō decla-
rat Sco. dicēs. Noluit xp̄s nos obli
gare ad tā ſubtilē ſimltatē quā vix hō
poſſet ꝑcipe vel ſeruare. ſiue eni ſacer
dos ꝑus immergat vna imerſione vbi
moris ē ter mergere. ꝛ poſtea incipiat
verba cū ſc̄da immerſiōe ſiue ꝑus in-
cipiat v̄ba ꝛ dicat. Ego baptizo te. im
mergat aut aſpergat in caſu cū verbis
ſequētib⁹. ſufficiēs ē ſimultas. dūmō
tn̄ ꝓlatio nō finiat̄ an̄ inceptionē ab-
lutionis. nec ablutio an̄ inceptiōē ꝓ-
lationis. Quarto q̄ſqꝫ baptizat⁹ in ſe
ꝛ in ſuis ꝯtinue meditari debet q̄d ꝓ-
miſerūt patrini ꝓ eo. ac ſi met bapti-
zatus ꝓmiſiſſet. videlicet abrenūciare
diabolo ꝛ pōpis ei⁹. Et licet illud nō
ſit ꝓprie votū. qꝛ ē de neceſſarijs, certū
tn̄ eſt baptizatuꝫ grau⁹ peccare q̄ꝫ nō
G baptizatū ceteris parib⁹. Quinto vi
dendū ē vt leuās nō ſit monach⁹. Itē
vt nō ſit ꝯſanguineus vl̄ affinis. vt di-
cet̄ de cōfirmatiōe. Itē vt ſit vn⁹. niſi

cōſuetudo obſtet. Ex p̄miſſis oīb⁹ pꝫ
ꝙ baptiſmus ꝯſtituit xp̄ianū vt fami
lie xp̄i aſcribat̄. vt del filius adoptiu⁹
ſit. ſꝫ ꝑ cōfirmationē militibus chriſti
aſcribitur.

Capitulum. iiij.

Secundū ſacramentū eſt cōfir-
mationis. Cuius fructus ſunt
tres ꝑncipales. Prim⁹ quia A
character ſpecialis anime ibi impͥmi-
tur. Ratio eſt. qꝛ cōfirmatio eſt ſacra-
mentuꝫ quo homo deputat̄ ad aliq̄d
ſacruꝫ. puta ad ꝯfeſſionē fidei ꝛ ꝯſtan-
tem eius defenſionē. Vn̄ ꝛ in fronte
recipit̄ hoc ſacramētū ꝑ impreſſionē
ſigni crucis ep̄o dicēte. Cōſigno te ſi-
gno crucis ne erubeſcas xp̄m crucifi-
xum ꝯfiteri verbo ꝛ oꝑe. Vn̄ Tho. di
cit ꝙ xp̄ianoꝝ duplex ē pugna ſpūal̄.
Vna qua q̄s pugnat cōtra impediē-
tes ſalutē ſuiꝑpſius. ꝛ hec oībus indi-
citur. ſꝫ ad hoc nō dat̄ ſacramentū cō-
firmationis. ſꝫ ad ſiſtenduꝫ fortiter in
pugna q̄ quis nomē xp̄i impugnat. ꝛ
vt inuictus xp̄i confeſſor permaneat.
Et huic pugne nō oēs exponunt̄. naꝫ
q̄uis cuiuſlibet baptizati ꝛ credentis
ſit confiteri fidem quādo confeſſio ab
eo expetit̄. nō tn̄ eſt cuiuſlibet ſe libe-
re exponere. ſꝫ tm̄ cōfirmati. Et hoc pꝫ
in ap̄lis i q̄bus hoc ſacr̄m initiū ſum-
pſit. qꝛ an̄ aduentū ſpūſſancti ꝯfirmā
tis eos erāt fores clauſe cenaculi ꝓpt
metū iudeoꝝ. poſtea v̄o repleti ſpiri-
tuſanco ceperūt cum fiducia loqui et
publice v̄bum dei p̄dicare. Etiā xp̄s
eis ꝑus ait. Sedete in ciuitate donec
induamini virtute ex alto. Luc. vlti.
Sic etiā videmus ꝙ qui ad mūdi mi
litiam eligunt̄ eis impͥmitur aliquod
ſignum ꝑmanēs. vt aureum baltheū
vel ſimile. Et olim cauterio brachiuꝫ
talium ſignabat̄ ad differentiā alioꝝ
Et etiā i bello dimicaturi cert̄ ſignis
cōſignabat̄. Sic ꝛ in militia fidei per

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN